

Міністерство освіти і науки України

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Кафедра Інформаційних комп'ютерних технологій і математики

СИЛАБУС ДИСЦИПЛІНИ

ТЕОРІЯ І МЕТОДОЛОГІЯ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

(назва навчальної дисципліни)

рівень вищої освіти _____ доктор філософії

галузь знань _____ 17 «Електроніка, автоматизація та електронні комунікації»
(шифр і назва)

спеціальність _____ 175 Інформаційно-вимірювальні технології
(шифр і назва)

освітня програма _____ Якість, стандартизація та метрологічне забезпечення
(шифр і назва)

спеціалізація _____
(шифр і назва)

вид дисципліни _____ обов'язкова
(обов'язкова / за вибором)

інститут _____ ННІ «Українська інженерно-педагогічна академія»

2024 / 2025 навчальний рік

ВСТУП

Силабус навчальної дисципліни «Теорія і методологія наукових досліджень» складено відповідно до освітньо-професійної (освітньо-наукової) програми підготовки «Якість, стандартизація та метрологічне забезпечення»

доктор філософії

(назва рівня вищої освіти)

спеціальності _____ 175 Інформаційно-вимірювальні технології _____

Кафедра	Кафедра педагогіки, методики та менеджменту освіти Department of Pedagogy, Methodology and Management of Education http://pmpn.uipa.edu.ua/?lang=uk
Назва навчальної дисципліни	Теорія і методологія наукових досліджень Theory and methodology of scientific research Навчальна дисципліна ведеться українською мовою
Рівень вищої освіти	Доктор філософії
Викладач (-і)	Доктор педагогічних наук, професор Лазарєв Микола Іванович (лекційні та практичні заняття); посилання на профайл викладача: http://uip.uipa.edu.ua/?page_id=22 контактний телефон: +38 (066) 771 42 83; електронна пошта: lazariev55@ukr.net
Сторінка дисципліни в системі дистанційної освіти УПА	https://do.uipa.edu.ua/course/view.php?id=5492#section-0
Консультації	Консультації: Щочетверга з 16.00 до 17.00 за посиланням https://meet.google.com/pxf-xwjc-gzm?pli=1&authuser=0 Також усі запитання можна надсилати на електронну пошту <i>Лазарєв М. І.</i> , вказану в цьому силабусі, або за посиланням https://meet.google.com/ige-rfyf-vch

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. Мета викладання навчальної дисципліни

Мета вивчення дисципліни – формування у здобувачів третього рівня вищої освіти (доктора філософії) системного наукового світогляду, а також знань і навичок щодо організації та проведення фундаментальних і прикладних наукових досліджень у різних галузях, з урахуванням сучасних підходів до методології, міждисциплінарності та інноваційності наукового пізнання.

Вивчення дисципліни спрямоване на набуття таких компетентностей:

ЗК02. Здатність працювати в міжнародному контексті.

ЗК03. Здатність працювати автономно

ЗК04. Здатність до міжособистісної взаємодії.

ЗК05. Здатність розробляти проекти та управляти ними.

СК01. Здатність планувати і виконувати оригінальні дослідження на відповідному рівні, досягати наукових результатів, які можуть бути опубліковані у провідних наукових виданнях, впроваджені у практичну діяльність, що створюють нові знання у підприємницьких, торговельних та біржових структурах та/або дотичних до них міждисциплінарних напрямках

СК02. Здатність продукувати, обґрунтовувати нові ідеї, гіпотези і моделі та приймати науково обґрунтовані рішення у підприємницькій, торговельній та біржовій діяльності.

СК03. Здатність здійснювати науково-педагогічну діяльність у вищій освіті.

СК04. Здатність усно та/або письмово презентувати, обговорювати, апробувати результати досліджень, розробок, проектів українською та іноземною мовами.

Основні завдання дисципліни полягають у формуванні знань та вмінь щодо:

– оволодінні базовими поняттями, категоріями та принципами наукової теорії та методології;

– формуванні здатності до вибору та поєднання методів дослідження залежно від тематики, цілей і типу наукової роботи;

– розвитку вмінь пошуку, відбору, аналізу та інтерпретації наукової інформації з використанням сучасних джерел і технологій;

– опануванні технологій організації та етапів проведення наукового дослідження (від задуму до презентації результатів);

– набутті досвіду генерування й оцінювання наукових ідей, формулювання авторських положень, побудови логіки наукового обґрунтування;

– підготовці до самостійної дослідницької діяльності з дотриманням етичних і академічних норм, стандартів якості.

1.1. Кількість кредитів 3 кредитів

1.2. Загальна кількість годин 90 годин

1.5. Характеристика навчальної дисципліни Теорія і методологія наукових досліджень	
Обов'язкова	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
2-й	2-й
Семестр	
3-й; 4-й	3, 4-й
Лекції	
16 год.	8 год.
Практичні заняття	
28 год.	4 год.
Лабораторні заняття	
- год.	год.
Самостійна робота	
46 год.	78 год.
у тому числі індивідуальні завдання	

1.6. Заплановані результати навчання

РН01. Мати передові концептуальні, методологічні знання у сфері підприємництва, торгівлі та біржової діяльності та/або на межі предметних галузей, а також дослідницькі навички, які є достатніми для проведення наукових, прикладних досліджень на рівні актуальних світових досягнень, отримання нових знань та/або здійснення інноваційної професійної діяльності.

РН02. Глибоко розуміти загальні принципи та методи економічних наук, методологію наукових досліджень, застосовувати їх в процесі проведення власних досліджень у сфері підприємництва, торгівлі та біржової діяльності, а також у викладацькій практиці.

РН04. Розробляти та досліджувати концептуальні, математичні, комп'ютерні моделі процесів і систем, ефективно використовувати їх для отримання нових знань та/або створення інноваційних продуктів у сфері підприємництва, торгівлі та біржової діяльності, а також у дотичних міждисциплінарних напрямках.

РН05. Застосовувати сучасні методи та інструменти наукових досліджень та інноваційної діяльності для отримання нових знань та/або розв'язання комплексних проблем у сфері підприємництва, торгівлі та біржової діяльності, а також у дотичних міждисциплінарних напрямках.

РН06. Приймати ефективні, етичні та соціально відповідальні рішення, забезпечувати лідерство, автономність та міжособистісну взаємодію у їх реалізації в професійній діяльності.

РН08. Формулювати та перевіряти гіпотези, використовувати для обґрунтування висновків належні докази, зокрема, актуальні літературні та інформаційні джерела, результати теоретичного аналізу, моделювання, експериментальних досліджень.

РН10. Ініціювати, розробляти, реалізовувати наукові та/або інноваційні проєкти, які дають можливість переосмислити наявні та/або отримати нові цілісні знання, розв'язувати проблеми підприємництва, торгівлі та біржової діяльності з урахуванням етичних, соціальних, економічних, екологічних і правових аспектів.

РН11. Вільно презентувати, обговорювати державною та іноземними мовами результати досліджень, наукові та/або прикладні проблеми підприємництва, торгівлі, біржової діяльності, оприлюднювати їх у наукових публікаціях провідних міжнародних видань або впроваджувати у практичну діяльність.

2. Тематичний план навчальної дисципліни

Розділ 1. Основи організації та проведення наукових досліджень

Тема 1. Загальні відомості про науку та наукові дослідження. Загальні основи педагогічних досліджень.

Поняття науки та наукового пізнання. Структура наукового дослідження. Класифікація наук. Специфіка педагогічної науки. Особливості педагогічного дослідження: об'єкт, предмет, мета, завдання, гіпотеза, актуальність, новизна. Етапи наукового дослідження. Етичні засади наукової роботи.

Тема 2. Методи педагогічних досліджень.

Поняття про методологію, методи, прийоми дослідження. Теоретичні методи: аналіз, синтез, узагальнення, класифікація, абстрагування, моделювання. Емпіричні методи: спостереження, експеримент, анкетування, тестування, бесіда. Методи кількісного та якісного аналізу. Вибір методів залежно від мети дослідження.

Тема 3. Комплексне застосування методів дослідження.

Необхідність використання комбінації методів. Логіка інтегрованого підходу до збору й аналізу наукових даних. Верифікація результатів дослідження. Методологічна культура дослідника. Типові помилки при виборі методів. Взаємозв'язок між методами та результативністю дослідження.

Розділ 2. Організація та здійснення експериментального дослідження

Тема 4. Експериментальні дослідження Методи обробки результатів дослідження

Види експериментів: констатувальний, формувальний, контрольний. Планування експерименту. Вибір вибірки, змінних, контрольних і експериментальних груп. Організація та проведення педагогічного експерименту. Методи статистичної обробки результатів: середні величини, дисперсія, кореляція, значущість.

Тема 5. Оформлення звітів про науково дослідницькі роботи по впровадженню результатів наукових досліджень. Критерії якості науково-педагогічних досліджень.

Вимоги до структури наукової роботи. Загальні принципи академічного письма. Оформлення вступу, огляду літератури, методики, результатів, висновків. Анотація та ключові слова. Представлення результатів на конференціях. Публікація в наукових виданнях. Критерії оцінки якості наукових праць: наукова новизна, практична значущість, вірогідність результатів.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб.	інд.	с. р.		л	п	лаб.	інд.	с. р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Розділ 1. Основи організації та проведення наукових досліджень												
Тема 1. Загальні відомості про науку та наукові дослідження. Загальні основи педагогічних досліджень	10	4	4			2						
Тема 2. Методи педагогічних досліджень	10	4	4			2						
Тема 3. Комплексне застосування методів дослідження	23	4	4			15						
Разом за розділом 1	43	12	12			19						
Розділ 2. Організація та здійснення експериментального дослідження												
Тема 4. Експериментальні дослідження. Методи обробки результатів дослідження	28	2	6			20						
Тема 5. Оформлення звітів про науково-дослідницькі роботи. Впровадження результатів дослідження. Критерії якості науково-педагогічних досліджень	19	2	6			11						
Разом за розділом 2	47	4	12			31						
Усього годин	90	16	28			46						

4. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Тема 1. Загальні відомості про науку та наукові дослідження. Загальні основи педагогічних досліджень	4
2	Тема 2. Методи педагогічних досліджень	4
3	Тема 3. Комплексне застосування методів дослідження	4
4	Тема 4. Експериментальні дослідження. Методи обробки результатів дослідження	6
5	Тема 5. Оформлення звітів про науково-дослідницькі роботи. Впровадження результатів дослідження. Критерії якості науково-педагогічних досліджень	6
	Разом	28

5. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Види, зміст самостійної роботи	Кількість годин
1	Загальні відомості про науку та наукові дослідження (Відповідно до визначеної теми дисертаційної роботи здійснити підбір необхідних інформаційних джерел та сформулювати їх приблизний список, дотримуючись вимог бібліографічного опису).	6
2	Загальні основи педагогічних досліджень (Обґрунтувати актуальність педагогічної проблеми щодо теми дослідження).	6
3	Методи педагогічних досліджень (Розробити апарат наукового дослідження за темою дисертаційної роботи). Комплексне застосування методів дослідження (Обґрунтувати вибір методів наукового дослідження за визначеною темою).	9
4	Експериментальні дослідження (Запропонувати табличні та графічні способи представлення результатів наукового дослідження за визначеною темою). Методи обробки результатів дослідження (Розробити програму педагогічного спостереження у науковому дослідженні за визначеною темою).	14
5	1 Оформлення звітів про науково-дослідні роботи по впровадженню результатів наукових досліджень (Запропонувати та здійснити методику розрахунку коефіцієнту кореляції двох параметрів у науковому дослідженні за визначеною темою). Критерії якості науково-педагогічних досліджень (Вимоги до оформлення результатів науково-дослідної роботи у вигляді тез доповіді та наукової статті).	11
	Разом	46

6. Індивідуальні завдання

Творче завдання

1. Структуровано описати актуальність теми Вашого дослідження.
2. Визначити та сформулювати суперечності, які зумовлюють проблеми Вашого дослідження
3. Визначити об'єкт, предмет, мету та завдання Вашого дослідження
4. Сформулювати основну ідею дослідження
5. Розробити (у першому варіанті) структуру змісту дисертації по розділам
6. Розробити структуру першого розділу
7. Розробити структуру другого розділу

8. Розробити структуру третього розділу
9. Сформулювати ідею першого наукового результату, що передбачається
10. Сформулювати ідею другого наукового результату, що передбачається
11. Сформулювати ідею третього наукового результату, що передбачається
12. Сформулювати ідею четвертого наукового результату, що передбачається

7. Методи навчання

Результати навчання за навчальною дисципліною		Методи навчання	Засоби діагностики
1.	Знання:		
1.1	Знання основ науки, її структури та функцій	лекція, аналітична бесіда	тестування, усне опитування
1.2	Розуміння сутності педагогічного дослідження та його специфіки	лекція, обговорення прикладів	
1.3	Опанування методів педагогічного дослідження	лекція, аналіз ситуацій, практичні завдання	розв’язання кейсів
1.4	Розуміння структури наукового дослідження, логіки побудови гіпотези		
1.5	Знання критеріїв якості наукових досліджень	лекція, робота з джерелами	самостійне завдання
2.	Уміння/навички:		
2.1	Уміння формулювати наукову проблему, мету, завдання та гіпотезу	практичні заняття, робота в групах	аналітична доповідь, іспит
2.2	Навички добору методів дослідження відповідно до його мети	аналіз прикладів	
2.3	Уміння організовувати педагогічний експеримент	розв’язання практичних задач практичне заняття	
2.4	Навички оформлення наукової роботи відповідно до вимог		
3.	Комунікація		
	Здатність аргументовано захищати дослідницькі позиції, вести наукову дискусію	дискусія, командна робота, презентація	Захист роботи, перевірка аналітичних завдань, участь у дебатах, презентація
4.	Відповідальність і автономія		

	Здатність до самостійного виконання повного циклу наукового дослідження	<i>робота над проектом</i>	<i>перевірка дослідницького звіту, іспит, захист</i>
--	---	----------------------------	--

8. Методи контролю

Поточний контроль – виконання вправ, тестування, демонстрація презентацій, виступ з доповідями, усне опитування.

Підсумковий контроль – екзамен.

Умови допуску до підсумкового контролю:

- відпрацювання практичних завдань;
- захист творчого завдання

9. Схема нарахування балів

для підсумкового семестрового контролю при проведенні семестрового екзамену

Поточний контроль, самостійна робота, індивідуальні завдання							Сума
Розділ 1		Розділ 2			Індивідуальне завдання	Іспит	
T1	T2	T3	T4	T5			100
8	8	8	8	8	20	40	

T1, T2 ... – теми розділів

Критерії оцінювання навчальних досягнень

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка	
	для чотирирівневої шкали оцінювання	для дворівневої шкали оцінювання
90 – 100	відмінно	зараховано
70-89	добре	
50-69	задовільно	
1-49	незадовільно	не зараховано

10. Рекомендована література

Основна (базова) література

1. Корягін М. Основи наукових досліджень : [навч. посіб.] / М.Корягін, В.Чік. – К.: Алерта, 2019. – 492 с.
2. Данильян О.Г. Методологія наукових досліджень : [підручник] / О.Г.Данильян, О.П.Дзюбань. – К.: Право, 2019 –
3. Власенко Л. Методологія наукових досліджень[навч. посіб.] / Л.Власенко, А.Ландюк, В.Кишенько. – К. : Вид-во «Ліра», 2019. – 352 с.
4. Артюх С. Ф. Основи наукових досліджень : підручник / С.Ф. Артюх, І.Я. Лізан, І.В. Голоп'яров, Н.А. Несторук. – Харків: УПА, 2006 – 278 с.
5. Гончаренко С. У. Педагогічні дослідження: Методологічні поради молодим

науковцям / С.У. Гончаренко. – Київ - Вінниця: ТОВ фірма «Планер», 2010. - 308 с.

6. Кловак Г.Т. Основи педагогічних досліджень: навч. посіб. для вищих педагогічних навчальних закладів / Г.Т. Кловак. – Чернігів: Чернігівський державний центр науково-технічної і економічної інформації, 2003. – 260 с. Основи наукових досліджень у галузі професійної освіти: конспект лекцій / укл. Л.В. Штефан, Л.О. Бачієва. – Харків: УІПА, 2009 – 278 с.

7. Стеченко Д.М., Чмир О.С. Методологія наукових досліджень: підручник / Д.М. Стеченко, О.С. Чмир. – К.: Знання, 2005. – 309с.

8. Сидоренко В.К., Дмитренко Г.В. Основи наукових досліджень: навч. посіб. для вищих педагогічних закладів освіти / В.Д. Сидоренко, Г.В. Дмитренко. – К.: РННЦ «Дініт», 2000. – 259с.

Допоміжна література

1. Хриков Є.М. Методологія педагогічного дослідження : [монографія] / Є.М. Хриков. – Х.: ФОП Панов, 2017. – 237 с.

2. Актуальні проблеми сучасної педагогічної науки і практики / укл. Н.О. Падун. – Ніжин, 2005. – 16 с.

3. Алексеєнко Т. А., Сушанко В. В. Основи педагогічного експерименту і кваліметрії: навч.-метод. посіб./

Т.А. Алексеєнко, В.В. Сушанко. – Чернівці : Рута, 2003. – 41с.

4. Афанасьєв А.О. Основи наукових досліджень: навч. посібник / Афанасьєв А.О., Є.Ю. Кузькін. – Х. : ХНЕУ, 2005. – 96с.

5. Білуха М.Т. Методологія наукових досліджень: підручник для бакалаврів, магістрантів і асп. екон. спец. вищ. навч. закл. освіти / М.Т. Білуха. – К. : АБУ, 2002. – 480с.

6. Гончаренко С. Педагогічні дослідження. Методологічні поради молодим науковцям / С.У. Гончаренко. – К, 2010. – 307 с.

7. Євдокимов В.І. Педагогічний експеримент: навч. посіб. для студентів педагогічних вузів/ В.І. Євдокимов, Т.П. Агапова, І.В. Гавриш, Т.О. Олійник. – Харків: «ОВС», 2001. – 148 с.

8. Кожухова Т.В. Основи психолого-педагогічного дослідження: навч. посіб. / Т.В. Кожухова., Л.Г. Кайдалова, В.В. Шпалінський.– Харків.: Вид-во НФаУ: Золоті сторінки, 2002.– 240с.

11. Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції, інше методичне забезпечення

1. Теорія і методика наукових досліджень. Сайт дистанційної освіти УІПА [Електронний ресурс] – Режим доступу : <https://do.uipa.edu.ua/enrol/index.php?id=5492>

Зміст силабусу відповідає робочій програмі навчальної дисципліни

Завідувачка кафедри

Наталія БРЮХАНОВА